

Beoordelingsmodel

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Door de tijd heen

1 maximumscore 2

De juiste volgorde is:

4, 6, 2, 3, 1, 5.

Opmerking

Als door het wegstrepen van één foutief geplaatst nummer een verder foutloze reeks ontstaat, wordt 1 scorepunt toegekend.

Prehistorie en oudheid

2 maximumscore 2

Voorbeeld van een juist antwoord is:

Zowel bij de Hittiten als bij de Egyptenaren was sprake van een landbouw surplus, omdat de grote hoeveelheid strijdwapens / het grote aantal soldaten alleen bijeen kon worden gebracht door een gemeenschap waarin genoeg gespecialiseerde ambachtslieden waren die de strijdwapens konden maken / waarin een grote bevolking voorkwam, wat alleen mogelijk was als de landbouw een overschot aan voedsel opleverde.

3 maximumscore 3

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- De jaarlijkse wisseling zorgde ervoor dat archonten niet voor langere tijd hun functie uitoefenden en dus niet te machtig konden worden / en dus niet de democratie konden bedreigen door te veel macht naar zich toe te trekken / zorgde ervoor dat veel burgers verantwoordelijk werden voor een functie in het bestuur 2
- De aanstelling van de keizer van Rome als archont paste bij de groei van het Romeinse imperium waarbij de Romeinse keizer ook de macht had in de Griekse stadstaten 1

Vraag	Antwoord	Scores
4	maximumscore 4 Kern van een juist antwoord is:	
	<ul style="list-style-type: none"> De bron kan wel worden gebruikt om stelling 1 te ondersteunen, want de vorm van de sarcofaag / de kleding van de vrouw / de manier van bijzetten laat zien dat de Romeinse levensstijl was overgenomen in deze omgeving 	1
	<ul style="list-style-type: none"> De bron kan niet worden gebruikt om stelling 2 te ondersteunen, want hoewel de sarcofaag duidt op rijkdom geeft dit geen aanwijzing of dit uitzonderlijk was / of er veel armen waren 	1
	<ul style="list-style-type: none"> De bron kan niet worden gebruikt om stelling 3 te ondersteunen, want de sarcofaag laat niet zien of er nog Romeinse legioenen zijn in Nederland, de Romeinse invloeden kunnen ook een andere oorzaak hebben (zoals handel) / kunnen blijven bestaan na het vertrek van de legioenen 	1
	<ul style="list-style-type: none"> De bron kan wel worden gebruikt om stelling 4 te ondersteunen, want de afbeeldingen en grafgraven wijzen op een geloof in een leven na de dood (waarin de grafgraven van pas komen) 	1

Opmerking

Alleen als een juiste uitleg bij elke stelling wordt gegeven, wordt 1 scorepunt toegekend.

De middeleeuwen

5	maximumscore 4 Voorbeeld van een juist antwoord is:	
	<ul style="list-style-type: none"> Door het leen erfelijk te maken, zouden de vazallen eerder bereid zijn mee te reizen naar Italië omdat ze de zekerheid hadden dat, als zij sneuvelde, hun leen in het bezit bleef van hun familie 	2
	<ul style="list-style-type: none"> Door het leen erfelijk te maken ontnam Karel zijn zoon Lodewijk de kans zijn eigen vertrouwelingen tot vazal te benoemen en zo zijn macht uit te breiden 	2
6	maximumscore 4 Kern van een juist antwoord is:	
	<ul style="list-style-type: none"> de Investituurstrijd/het conflict in de christelijke wereld over de vraag of de wereldlijke dan wel de geestelijke macht het primaat behoorde te hebben (of een omschrijving hiervan) 	1
	<ul style="list-style-type: none"> De bisschoppen noemen Johannes XII een verdorven paus, waarmee zij aangeven hem af te zetten om de kerk zuiver te houden / dat zij verantwoordelijk zijn voor een zuivere kerk/leer 	1
	<ul style="list-style-type: none"> De bisschoppen gehoorzamen de keizer, omdat zij als zijn vazallen/leenmannen trouw verschuldigd zijn aan hem (en zijn wens volgen) 	2

Vraag	Antwoord	Scores
7	maximumscore 4 Voorbeeld van een juist antwoord is: <ul style="list-style-type: none"> Het eind van het autarkisch economische systeem hangt samen met lokale markten, omdat via deze markten de dorpen en steden hun landbouw- en ambachtsproducten kunnen uitwisselen waardoor de noodzaak tot autarkie vermindert De jaarmarkten profiteren van de kruistochten, omdat daardoor luxe/dure producten naar Europa komen die worden verkocht op de jaarmarkten, wat mensen van heinde en verre aantrekt	2 2
8	maximumscore 3 Uit het antwoord moet blijken dat in de late middeleeuwen steden zelfstandiger zijn geworden en het feodalisme zwakker is geworden, want: <ul style="list-style-type: none"> de Franse koning is leenheer van Vlaanderen maar kan zijn wens om zijn zoon met Maria de Rijke te laten trouwen niet doordrukken, omdat de steden van Vlaanderen ervoor kiezen Maria de Rijke uit te huwelijken aan de zoon van de Duitse keizer De steden negeren hiermee de feodale verhoudingen als leen van hun leenheer Lodewijk XI, waarmee duidelijk wordt dat het feodalisme zwakker wordt, omdat de steden hun eigen beleid kunnen voeren Dit kan worden verklaard uit de veranderde economische verhoudingen waarin het geld/de handel van de steden de belangrijkste machtsfactor is geworden (in plaats van het feodale grondbezit)	1 1 1

Door de tijd heen

9	maximumscore 2 De juiste combinaties zijn: 1-f, 2-c, 3-d, 4-b, 5-a, 6-e	
	indien zes combinaties juist	2
	indien vijf of vier combinaties juist	1
	indien minder dan vier combinaties juist	0
10	maximumscore 2 De juiste volgorde is: 4, 1, 5, 2, 6, 3	
	<i>Opmerking</i> <i>Als door het wegstrepen van één foutief geplaatst nummer een verder foutloze reeks ontstaat, wordt 1 scorepunt toegekend.</i>	

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Vroegmoderne tijd

11 maximumscore 2

Kern van een juist antwoord is:

Uit de beschrijving van Titelmans blijkt dat er in de Nederlanden een afkeer ontstaat van de inquisitie/de kettervervolging, waardoor de calvinisten niet worden tegengehouden bij het vernielen van de kerken / waardoor de bevolking passief toekijkt bij de Beeldenstorm, die het begin vormt van de Opstand.

12 maximumscore 2

Uit het antwoord moet blijken dat:

- historici graag gebruikmaken van dit soort bronnen, omdat die veel informatie bevatten over het leven in de Republiek, want een buitenlandse bezoeker beschrijft vaak verschillen tussen het eigen land en de Republiek / zaken die voor een inwoner gewoon zijn 1
- historici deze informatie altijd met enige voorzichtigheid behandelen, omdat de bezoekers voornamelijk afwijkende situaties benadrukken, wat niet betekent dat de Republiek overal afwijkend in was 1

13 maximumscore 3

Kern van een juist antwoord is:

- Veel vorsten aan het eind van de zeventiende eeuw streven naar absolute macht/vorstelijk absolutisme 1

Voor de Franse koning draagt de uitbreiding van Versailles daaraan bij omdat:

- het paleis als symbool van zijn absolute macht kan dienen 1
- hiermee de adel aan het hof wordt gebonden / onder controle aan het hof wordt gehouden 1

14 maximumscore 3

Kern van een juist antwoord is:

- Willem Frederik probeert het vorstelijk bestuur op eigentijdse verlichte wijze vorm te geven, wat kenmerkend is voor het verlicht absolutisme in die tijd 1

Dit komt in de bron naar voren in de twee volgende voorbeelden:

- Willem Frederik vindt dat de vorst zich moet verdiepen in zijn burgers / dat de vorst met de constitutie aan moet sluiten bij de aard van de burgers 1
- Willem Frederik waarschuwt voor de gevaren van de democratie / voor te veel invloed van de bevolking / wil dat de vorst de hoogste macht houdt. Als het volk te veel te vertellen krijgt, ontstaat er alsnog tirannie 1

Vraag	Antwoord	Scores
15	<p>maximumscore 4</p> <p>Kern van een juist antwoord is: Rousseau en Sieyès verschillen van mening over de vraag hoe het volk de wetgevende macht moet uitoefenen, want</p> <ul style="list-style-type: none"> • Rousseau meent dat de wetgevende macht niet kan worden vertegenwoordigd • Sieyès denkt juist dat het volk de wetgevende macht niet direct kan uitoefenen in een groot land als Frankrijk / dat de wetgevende macht in een groot land als Frankrijk moet worden uitgeoefend door vertegenwoordigers van het volk <p>Dit verschil kan worden verklaard doordat</p> <ul style="list-style-type: none"> • Rousseau een filosoof was (die leefde vóór de Franse Revolutie). Hij hoefde er geen rekening mee te houden of zijn (abstracte) ideeën in de praktijk toepasbaar waren • Sieyès een politicus/bestuurder was (uit de tijd van de Franse Revolutie), die rekening moest houden met de realiteit van het nieuwe bewind	<p>1</p> <p>1</p> <p>1</p> <p>1</p>
16	<p>maximumscore 2</p> <p>Voorbeeld van een juist antwoord is: Deze (primaire) bron is een brief/een egodocument. De slavin beschrijft haar persoonlijke ervaring/ellende op een aansprekende manier in een brief aan haar man. Hierdoor is het verhaal betrouwbaar/authentiek/aansprekend.</p> <p><i>Opmerking</i> <i>Als het antwoord alleen ingaat op het dramatische leven van de slavin (de inhoud van de bron), worden geen scorepunten toegekend.</i></p>	

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Moderne tijd

17 maximumscore 2

Kern van een juist antwoord is:

Deze historici volgen de redenering dat in een land met steenkool eerder industrieën ontstonden omdat daardoor de brandstof toevoer (stoommachines hebben veel steenkool nodig) gemakkelijk was / dat de Industriële Revolutie overal begon in gebieden met veel mijnbouw.

18 maximumscore 4

Kern van een juist antwoord is:

Bij voorwaarde 2:

- De liberalen wilden zoveel mogelijk vrijheid voor de ondernemer terwijl socialisten sociale zekerheid wilden voor (oudere) arbeiders. Met een verplichte pensioenregeling kwamen de liberalen tegemoet aan de wensen van de socialisten

2

Bij voorwaarde 3:

- De liberalen waren voorstanders van particuliere bedrijven/ondernemingen terwijl de socialisten de mijnen in handen van de staat wilden / het privé-ondernemerschap bestreden. Bij het handhaven van de mijnen als particuliere bedrijven kwamen de socialisten tegemoet aan de wensen van de liberalen

2

Opmerking

Over de eerste voorwaarde (beperking van vrouwen- en kinderarbeid) waren veel liberalen en de socialisten het eens, hierbij was dus geen sprake van een compromis. Keuze voor voorwaarde 1 levert geen scorepunten op.

19 maximumscore 3

Een juist antwoord bevat drie voorbeelden waarin een duidelijk verband met het modern imperialisme (bijvoorbeeld de exploitatie van de koloniale grondstoffen voor de industrie van het moederland) naar voren komt, bijvoorbeeld (de drie volgende):

- De Congolezen worden ingezet om grondstoffen (rubber) te verzamelen
- In Congo zijn spoorwegen aangelegd om de afvoer van de grondstoffen mogelijk te maken
- Westerse industriële ondernemingen exploiteren de bodemrijdommen van Congo

1

1

1

Vraag	Antwoord	Scores
20	maximumscore 2 Voorbeeld van een juist antwoord is: Koning Boudewijn geeft bij de overdracht een gunstig beeld van het modern imperialisme dat Congo welvaart/een goede economie/ scholing/medische zorg zou hebben gebracht. Hij wil bij de dekolonisatie een positief beeld geven van België (zijn land) als kolonisator.	
21	maximumscore 4 Een juist antwoord bevat twee juiste kenmerken van het fascisme met een passende verwijzing naar het affiche, bijvoorbeeld: <ul style="list-style-type: none"> – Het Leidersbeginsel/persoonsverheerlijking: de leider Mussolini is meer dan levensgroot en verheven boven de onpersoonlijke massa op zijn jas afgebeeld. – Het totalitaire karakter, waarbij heel het volk een onderdeel van het fascisme is: de jas van Mussolini bestaat uit 'het volk'. – Het antidemocratisch karakter: er kan alleen ja gestemd worden / uit de uitslag kun je afleiden dat de verkiezing doorgestoken kaart is. – Het militaristische karakter: Mussolini heeft een uniformjas aan / op de afbeelding staan militaire/geüniformeerde trommelaars.	
	per juiste combinatie van kenmerk en verwijzing	2
22	maximumscore 4 Voorbeeld van een juist antwoord is: <ul style="list-style-type: none"> • Christabel Bielenberg geeft aan dat er te veel partijen zijn / dat er met nooddecreten wordt geregeerd, wat kan leiden tot een dictatuur omdat de instabiliteit een ondemocratische partij de kans geeft de macht te grijpen • Christabel Bielenberg spreekt van instabiliteit/werkloosheid, wat ervoor zorgt dat mensen reikhalzend uitkijken naar een sterke man die orde op zaken stelt	2 2
	<i>Opmerking</i> <i>Alleen voor een combinatie van een juist gegeven uit de bron en een juiste uitleg worden scorepunten toegekend.</i>	

Vraag	Antwoord	Scores
23	<p>maximumscore 2</p> <p>Kern van een juist antwoord is: Deze foto geeft een betrouwbaar/waarheidsgetrouw beeld van deze razzia omdat:</p> <ul style="list-style-type: none"> • de foto is gemaakt door een 'gewone' Duitse militair die erbij aanwezig is/aan de razzia deelneemt, de foto is daardoor waarschijnlijk niet bewerkt/geënceneerd • de Amsterdamse fotograaf die de foto's heeft ontwikkeld deze extra afdrukken heeft achtergehouden om later als bewijs te kunnen dienen / heeft voorkomen dat deze foto's later bewerkt konden worden, waardoor er niets aan veranderd is 	<p>1</p> <p>1</p>
24	<p>maximumscore 4</p> <p>Kern van een juist antwoord is:</p> <ul style="list-style-type: none"> • De Verenigde Staten willen voorkomen dat de Republiek Indonesië communistische steun zoekt om onafhankelijk te worden. De Verenigde Staten houden Nederland daarom tegen, omdat zij bang zijn voor communistische invloed in Indonesië (waaruit de rol van de Koude Oorlog blijkt) • Volgens het artikel zijn de Europese bondgenoten solidair met elkaar/Nederland en zal optreden tegen 'Holland' de Europese defensie schaden. Daaruit blijkt het verband tussen de toenadering van de Europese landen tot elkaar en de Koude Oorlog / de gezamenlijke verdediging/blokvorming tegen het communisme 	<p>2</p> <p>2</p>
25	<p>maximumscore 4</p> <p>Voorbeeld van een juist antwoord is:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Een verband tussen de ontwikkeling van de multiculturele samenleving en het proces van dekolonisatie is dat na de onafhankelijkheid van de koloniën veel mensen naar het moederland kwamen en daarbij hun gewoonten meenamen, zoals bijvoorbeeld de Surinamers in Nederland / de Algerijnen in Frankrijk • Een verband tussen de ontwikkeling van de multiculturele samenleving en de toenemende welvaart is dat door de toenemende welvaart in Europa veel behoefte ontstond aan arbeidskrachten uit bijvoorbeeld Marokko, die als gastarbeiders naar Nederland kwamen en later (herenigd met hun gezin) een permanente plaats in de Nederlandse samenleving innamen 	<p>2</p> <p>2</p>

Vraag	Antwoord	Scores
26	<p>maximumscore 2</p> <p>Voorbeeld van een juist antwoord is:</p> <p>De advertentie richt zich op jongeren / is geplaatst in een jongerenblad om een luxeproduct te verkopen, waarmee:</p> <ul style="list-style-type: none"> • de groei van de welvaart in de jaren 1960 kan worden toegelicht, die het mogelijk maakt dat er steeds meer geld besteed kan worden aan luxeproducten (waarop de advertentiemakers inspelen) • het ontstaan van een jongerencultuur in de jaren 1960 kan worden toegelicht, die (onder andere) tot uiting komt in maandbladen voor jongeren. De advertentie staat in een dergelijk maandblad en is gericht op jongeren	<p>1</p> <p>1</p>

Bronvermeldingen

- bron 1 <http://www.geheugenvannederland.nl/?/zoom/index/&language=nl&i=http%3A%2F%2Fresolver.kb.nl%2Fresolve%3Furn%3Durn%3Aagv%3ARMO01%3A007581%26count%3D5%26details>
- bron 2 ontleend aan: Patrick J. Geary, *Readings in Medieval History*, Peterborough 1989, pag. 618.
- bron 3 ontleend aan: <http://www.fordham.edu/Halsall/source/1270romans.asp>
- bron 4 Lode Wils, *Van Clovis tot Di Rupo, de lange weg van de naties in de Lage Landen*, Antwerpen 2005, pag. 70.
- bron 5 <http://versailles3d.commondatastorage.googleapis.com/maquettes-3d/illustration/fullscreen/1668.jpg>
- bron 6 Dorine Hermans en Daniela Hooghiemstra, *Voor de troon wordt men niet ongestraft geboren, ooggetuigen van de koningen van Nederland 1813-1890*, Amsterdam 2008, pag. 32.
- bron 7 Jean-Jacques Rousseau, *Het maatschappelijk verdrag, of beginselen der staatsinrichting*, vert. door S. van den Braak en G. van Roermund, Amsterdam/Meppel 1995, pag. 127-128.
- bron 8 ontleend aan: Emmanuel-Joseph Sieyès, *Ecrits politiques*, in: Roberto Zapperi ed., *Editions des archives contemporaines*, Brussel/Parijs 1985, pag. 236-237.
- bron 9 ontleend aan: http://score.rims.k12.ca.us/score_lessons/slavery/pages/south.html
- bron 10 ontleend aan: *Discours du roi Baudouin de Belgique prononcé le 30 juin 1960*. (Agence Congolaise de Presse), http://rdcongo.org/frames/acp/June30_1960.html#baudouin.
- bron 11 <http://users.skynet.be/historia/boudewijn.html>.
- bron 12 <http://joanbolets.tumblr.com/post/4983407080/melisaki-1934-year-xii-of-the-fascist-era>
- bron 13 R. Holmes, *De wereld in oorlog*, Amsterdam 2008, pag. 45.
- bron 14 B. A. Sijes, *De Februaristaking, 25-26 februari 1941*, Amsterdam zonder jaar, na pag. 102.
- bron 15 A. Eisveld Bosch, *Waardoor verloor Nederland Nederlands-Indië*, pag. 26.
- bron 16 Bernard en Hanneke van den Berg, *Nederland in de jaren zestig*, Rijswijk 1987, pag. 94.